

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

ADAKOZÁS, AJÁNDÉKOZÁS, SZERETET

♦ **Karácsony közeledtével a keresztény hagyományú és kultúrájú világban** évről évre az emberek életének középpontjába kerül az ünnepi készülődés; elérkezik az ajándékozás és az adakozás, a szegényekről, a rászorulókról való már-már kötelező, illendő megemlékezés ideje. Az adakozás, a rászoruló időről időre történő – hol szükséghelyzetekhez, hol az ünnepek, az öröm idejéhez kapcsolódó – megsegítése az emberiség ősi hagyományai, szokásai, kötelmei közé tartozik. Tradicionális társadalmakban, ősi kultúrákban ez volt a törzsi, nemzetségi szolidaritás alapvető kerete, hiszen minden közösség alapvető feladatának és kötelességének tekintette, hogy gondoskodjon rászoruló övéiről: özvegyekről, árvákról, betegekről, szegényekről, a közöttük élő, támasz nélkül maradt vendégekről és idegenekről, és amennyire ereje engedi, megossza közöttük javait. A közösségi létből következő cselekvő szolidaritás formája volt ez, amelynek fontosságát a pusztán célszerűsége, a rászorultságon és részvételen túl isteni törvények és emberi szabályok, hagyományok támasztották alá.

Az adakozásnak, az elesettekről való gondoskodásnak ez az ősi tradíciója a modern ipari társadalmak és polgári államok megszületésével, az újkorban tűnt el a nyugati világból. Ahogy zömében eltűntek azok a közösségi formák is – a nagycsalád, a nemzetség, a falu- vagy városközösség –, amelyekben az adakozásban testet öltő szolidáris szeretet gyakorlása kötelezőnek, de egyben természetesnek számított. A rászoruló gondját ettől fogva zömében az állam vállalta át a maga jól-rosszul működő szociálpolitikájával, ez azonban egyet jelentett azzal, hogy az adakozás és gondoskodás bürokratikusá vált, feladatát gyakran képtelen teljesíteni, és a világból éppen a leglényegesebb tűnt el: a személyesség és a szeretet.

Nem segített ezen sokat a 19. század óta a filantrópia sem: a magamutogató és a lelkiismeret megnyugtatóra szolgáló alamizsnázkodás máig is eleven, civil szervezetek egész sorát életre hívó divatja vagy a 20. századra kibontakozó segélyezésipar térhódítása sem. Ezekre nagyon is illik Jézusnak az a figyelmeztetése, hogy „a jót ne az emberek szeme láttára tegyétek, azért, hogy lássanak benneteket.” Ha az adakozó szeme előtt csak a rászoruló látványának zavaró kellemetlensége, a nyugalmat és biztonságot fenyegető ténye vagy éppen a jótékonyság fitogtatásának, az adójóváírás lehetőségének kecsegtető ígérete lebeg, akkor bár adakozik, de nem ad, csak odalöki, ami számára megunt, felesleges, miközben önmagát azzal a boldog tudattal ajándékozza meg, hogy jót cselekedett.

„...a szegényeknek adott alamizsna a testvéri szeretet egyik fő tanúságtétele, ugyanakkor az igazságosság gyakorlása. Amikor a nélkülözők számára szükséges dolgokat adunk, nem a magunk javait osztogatjuk nekik, hanem azt adjuk oda, ami az övék:

nem is annyira a szeretet cselekedete ez, mint inkább az igazságosságból fakadó kötelesség teljesítése...” –

írja a Katolikus Egyház Katekizmusa.

Pedig ha az evangéliumi útmutatás szellemében viszonyulnánk az adás gesztusaihoz, valamit vissza tudnánk hozni a másokkal törődés, a kölcsönös megajándékozás, a szolidáris szeretet ősi hagyományából és élményéből. Hiszen valamennyien úgy vagyunk vele, hogy legalább ünnepi alkalmakkor szeretünk ajándékokat adni és kapni – nem más ez, mint a kölcsönös szeretet, a másikkal való törődés tárgyakban is testet öltő gesztusa, amelyet mint személyes cselekedetet mereven elválasztunk adakozásaink rideg személytelenségétől. Nagyon úgy tűnik, amikor ajándékot adunk, ha esendő módon is, de magunkat is adjuk, szeretetünket fejezzük ki a másik iránt, akitől viszonszeretetet remélünk. Így van ez még akkor is, ha ma itt is a túlcitálás, a presztízs, a mohó fogyasztás és bírvágy logikája kerekedik gyakran felül az ünnepi vásárok forgatagában, amikor évközben szunnyadó szeretetünket megpróbáljuk elektronikus masinákra, ékszerekre, illatszerekre, ruhaneműre, ha meg még gazdagabbak vagyunk, autókra és értékpapírokra váltani.

Adakozásunk – különösen karácsony közeledtével – sokunk számára feszegetve teljesített kínos kötelesség, megmaradunk az adakozó gyámoltalan tanácsalanságánál, amikor tartós élelmiszert, divatjamúlt ruhát, használt játékot csomagolunk. Amit adunk, találomra vagy feleslegünkből kiválasztott és személytelen

marad, pedig ez azt is jelenti, hogy nem valódi ajándék, csak adomány, amely mögött aligha fedezhető fel a személyes szeretet. Személy szerint még csak nem is igen tehetünk arról, hogy így működik az adományozás mai rideg logikája, de beletörődünk, hogy van adomány és van ajándék; az előbbit adni gyakran pusztán részvétel, illendőség vagy kényszer dolga, míg az utóbbiban érzéseinket, szeretetünket, önmagunkat akarjuk adni azoknak, akiktől viszonszeretetet is remélünk. A rászorulóknak, szegényeknek jutattott adományaink viszont többnyire csak részvétünk, sajnálatunk és nagylelkűségünk jelei, amire az adományozott sem felelhet másként, mint némi szemérmes öröm mellett hálálkodó alázattal.

Pedig milyen jó volna visszatérni ahhoz a keresztény, bibliai lelkülethez, amelyben az adomány is valódi ajándék, mert a benne testet öltő szeretet hatja át! Olyan ajándék, amely nem vár tárgyi, anyagi viszonzást, de örömet ad a másiknak, és ez az öröm válik akár személytelenül is viszonzássá, szeretetajándékká az adakozóban. Így esendő, gyalgó módon ugyan, de egy pillanatra ahhoz a minket adományával elhalmozó Istenhez kerülhetnénk közelebb, aki bőven ad, de nem viszonzást, hanem szeretetet vár cserébe, aki – és éppen ebben van karácsony titka is – úgy szerette a világot, hogy ajándékképpen megszületett fiát adta érte. ♦

